

Saim Uysal

Kırk yıldır bir ileri bir geri gidiyoruz

Hükümet yetkililerinden “Batıyı bu kadar sersefil ve Amerika’yı bu kadar ne yaptığını bilemez halde bulmuşken şimdi fırsatını yakaladık 300 yıllık makası kapatıyoruz. T24 haber” açıklamasını görünce ülkemizde kişi başına düşen milli gelirin Amerika’da kişi başına düşen milli gelire oranının seyri aklıma düştü. 1980’de yüzde 12.4 olan bu oran 2013 yılında yüzde 27’ye kadar yükselmişken bu yıldan itibaren sürekli azalarak 2021 yılında yüzde 12.4 e kadar düştü. Bu rakamlarla nasıl 300 yıllık açığı kapatıyoruz anlamış değiliz. Ülkemizde kişi başı milli gelir rakamları 2014 yılından bu yana düşme eğiliminde. Yaklaşık 5 milyon civarında mültecinin ülkemiz içinde yarattığı değerler milli gelir rakamlarına dahil olduğu halde kişi başı gelir hesabı kayıtlı nüfus üzerinden yapıldığından gerçek rakam aslında daha da düşük olmaktadır. Bu yılki büyüme oranına göre kişi başı milli gelir bir miktar yükselecek. 2013 yılı maalesef ülkemiz ekonomisinde kırılma yılı oldu. FED’in faiz politikasını değiştirmesi, gezi olayları sonucu siyasal istikrardaki gelişmeler, 2016 hain darbe girişimi, deneme-sınama-yanılma tarzındaki ekonomi politikası zik-zakları, Merkez Bankası’nın önemsizleştirilmesi, liyakat ve ehliyetten uzak atamalar (son 3-4 yıldaki Bakan, T.C.M.B. ve TÜİK başkan ve başkan yrd. değişiklikleri gibi), pandemi ve küresel ekonomide ve jeopolitik ortamdaki değişkenler kuşkusuz en önemli etmenler. G20 ülke sıralamasındaki yerimiz de tehlikede. Fakirleştiren büyüme kısılcacında ilerliyoruz.

1980 yılında Dünya kişi başı milli gelir ortalaması 2.499 dolar iken 2020 yılında 10.894 dolara çıkmış durumda, yani 4.35 kat artmış. Aynı

dönemde ülkemiz kişi başı milli geliri ise ancak 2.134 dolardan 8.610 dolara çıkarabildik. Buradaki artış oranı ise dünya ortalamasının altında 4.03 kat. Gelişmekte olan ülkelerde artış oranı ise Brezilya'da 5.54 Kore'de 18.4 kat.(1980'de Kore'de kişi başı milli gelir 1.715 dolar iken bizim kişi başı milli gelirimiz 2.134 dolardı. Kore 2020 yılında kişi başı milli gelirini 31.638 dolara çıkarma başarısını gösterdi.), Macaristan 7.37 kat olarak gerçekleşti. Sorun tamamen izlenen ülke gerçeklerine uyumlu olmayan, güven vermeyen politikalar sonucu Türk Lirasının çok yüksek değer kaybetmesinden, son 3-4 yıldaki yönetim hatalarının büyüklüğünden kaynaklanmakta.

Benzer eğilimi Türkiye'nin dünya ekonomisindeki payının gelişiminde de görüyoruz IMF tarafından yayınlanan dünya ülkelerinin milli geliri tablosuna göre 1980 yılında dünya ekonomisinin büyüklüğü yaklaşık 11.2 trilyon dolar iken Türkiye'nin payı yüzde 0.86. 2005 yılından itibaren bu pay yüzde 1'in üstüne çıkarılmış, 2018 yılına kadar yüzde 1'in üzerinde devam etmiş. Son 40 yıl içinde en yüksek paya yüzde 1.24 ile 2013 yılında ulaşılmış durumda. 2020 de geldiğimiz seviye yüzde 0.85 oranı ile yaklaşık 40 yıl öncesinin aynısı. Özetle bir ileri bir geri giderek 40 yılda bir arpa boyu yol kat edememiştir.

2013'lü yıllarda orta gelir tuzağından (4000 dolar ile 12.500 dolar kullanılabilir gelire sahip ülkeler; Ör: Mısır, Fas, Arjantin, Brezilya, Malezya, Meksika ve Türkiye gibi) nasıl çıkacağımızı tartışıyorduk. Bugün geldiğimiz nokta ise son 7 yılda kişi başı milli gelirimizin neden sürekli azaldığını konuşuyoruz. OECD'nin Türkiye masası eski şefi Rauf Gönenç'in bu konudaki çalışması oldukça faydalı bilgiler içeriyor; öncelikle bu tuzaktan çıkmak için ülke iradesi ve bu iradeye uygun politikalar saptanması gerekiyor. Gönenç'e göre 5 nokta önemli; istikrar, yasaların egemen olduğu ortam, demokratik kurumların varlığı, istikrar-verim ilişkisinin ve sağlıklı büyümenin motoru olan eğitim ve kapsayıcı kurumların varlığı. Türkiye, Dünya Bankası yönetim endeksinde puanı en zayıf ülkeler arasında. Eğitim konusunda ise diğer orta gelir tuzağındaki ülkelerde olduğu gibi zayıf, yetersiz bir durumda. Yaşadığımız çalkantıların neden ortaya çıktığını anlamak için sadece bunlar bile yeterli. Yönetişim konusundaki önemli hususlar şöyle; siyasal açıklık, hesap verebilirlik, siyasal istikrar, devlet hizmetlerinin kalitesi, mevzuat ve düzenlemelerin etkinliği, verimlilik, yolsuzlukların önlenmesi ve hukukun üstünlüğü. Ekonomik performansı ile ilişkisi ise; kişi başı milli gelir ile

yönetişim arasında aynı yönlü güçlü bir ilişki varsa kişi başı milli gelir o oranda yükseliyor. Bugün 20 yıl sonra maalesef geldiğimiz seviye bu tespitlerden farklı bir durumda değil.